

**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра історії України та археології**

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ІСТОРІЯ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА
підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Луцьк – 2025

Силабус освітнього компонента Історія сучасного мистецтва, підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Розробник: Шваб Л. П., доцент кафедри історії України та археології,
к. і. н., доцент

Гарант освітньо-професійної програми

Оксана Карліна

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри історії України та археології; протокол № 17 вересня 2025 р.

Завідувач кафедри

Олег Ленартович

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика вибіркового освітнього компонента
Денна форми навчання	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Вибірковий освітній компонент професійної підготовки
Загальний обсяг годин/ кредитів: 150 / 5		Рік навчання – 3
ІЗ		Семестр – 5
		Лекції – 10 годин
	Семінари – 20 годин	
	Індивідуальні	
	Самостійна робота – 110 години	
	Консультації – 10 годин	
	Форма контролю – залік	
Мова навчання		українська

2. Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика вибіркового освітнього компонента
Заочна форми навчання	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Вибірковий освітній компонент професійної підготовки
Загальний обсяг годин/ кредитів: 150 / 5		Рік навчання – 3
ІЗ		Семестр – 5
		Лекції – 4 годин
	Семінари – 6 годин	
	Індивідуальні	
	Самостійна робота – 120 години	
	Консультації – 10 годин	
	Форма контролю – залік	
Мова навчання		українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Шваб Лариса Петрівна

Кандидат історичних наук

Доцент

Доцент кафедри історії України та археології

Контактна інформація : shvab.larisa@vnu.edu.ua

Посилання на розклад: <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація

Сучасне мистецтво, живопис, скульптура, архітектура та графіка, характерні для XX та XXI століть і пізнього XIX століття. Сучасне мистецтво охоплює широкий спектр рухів, теорій та поглядів, що об'єднують поняттям «модернізм». Модернізм полягає, зокрема, у

схильності відкидати традиційні, історичні чи академічні форми та умовності, прагнучи створити мистецтво, що відповідає зміненим соціальним, економічним та інтелектуальним умовам. Початки сучасного живопису, неможливо чітко розмежувати, але існує загальна згода, що він розпочався у Франції в XIX столітті творчість Гюстава Курбе, Едуарда Мане та імпресіоністів глибоким відкиданням панівної академічної традиції та прагненням до більш натуралістичного зображення візуального світу. Постмодерністських наступників цих художників можна розглядати як більш сучасних у їх відмові від традиційних технік і сюжетів та вираженні більш суб'єктивного особистого бачення. Приблизно з 1890-х років виникла низка різноманітних рухів і стилів, які є основою сучасного мистецтва та представляють одну з кульмінацій західної візуальної культури. Ці сучасні рухи включають неоімпресіонізм, символізм, «де стиль», фовізм, кубізм, футуризм, експресіонізм, супрематизм, метафізичний живопис, дадаїзм, сюрреалізм, соціальний реалізм, експресіонізм, поп-арт, оп-арт, мінімалізм та неоекспресіонізм. Незважаючи на розмаїття стилів, усі вони відображають духовні реакції на зміни у XX столітті та пізніше – прискоренні технологічного розвитку, розширення наукових знань, очевидну неактуальність деяких традиційних джерел цінностей та вірувань, а також зростаючу обізнаність про незахідні культури. *Сучасна архітектура* виникла внаслідок відмови від Відродження, класицизму, еkleктики та, власне, всіх адаптацій минулих стилів та типів будівель індустріального суспільства XIX та XX століть. Вона також виникла внаслідок зусиль щодо створення архітектурних форм та стилів, які б використовували та відображали нові будівельні технології із металі, сталі, залізобетону та скла. До поширення постмодернізму сучасна архітектура також передбачала відмову від прикладного орнаменту та декору, характерних для домодерністських західних будівель. Головною метою сучасної архітектури була сувора концентрація на будівлях, ритмічне розташування об'ємів та форм яких створює геометричну візуальність. Серед найважливіших тенденцій та рухів сучасної архітектури – Чиказька школа, функціоналізм, ар-деко, модерн, «де стиль», Баухаус, міжнародний стиль, новий бруталізм, постмодернізм.

2. Мета і завдання

Ключові цілі і завдання вивчення сучасного мистецтва включають: розуміння художньої еволюції – сучасне мистецтво знаменує собою перехід від наративних, реалістичних, традиційних стилів до абстракції, нових матеріалів та нових процесів, що дозволяє здобувачам освіти побачити, як мистецтво еволюціонувало від представлення світу до його осмислення; розуміння концептуалізації мистецтва – митці використовували сучасне мистецтво, щоб реагувати на значні світові події, соціальні зміни та технологічні досягнення, роблячи його дзеркалом свого часу; дослідження самовираження та ідентичності – дозволяє досліджувати суб'єктивний досвід та особисту ідентичність, зокрема через рухи, які не мали голосів; експериментування – вивчення сучасного мистецтва розкриває дух експериментування, де митці розширювали межі можливого (фотографія, кіно та перформанс); розвиток креативності – сприяє розвитку творчих навичок, заохочуючи здобувачів освіти дивитися на світ по-іншому та приймати нові ідеї.

3. Пререквізити. Історія світової культури.

4. Постреквізити. Полікультурність в сучасному світі.

5. Soft skills. Емоційний інтелект – «почування і уміння скеровувати емоційність». Креативність – здатність мислити творчо, «бути не таким як усі». «Навички майбутнього»: міжкультурна толерантність – «немає вартісного і меншвартісного, є інше»; комунікативність. Здатність до навчання – гнучкість, схильність і потреба в постійному навчанні.

**6. Структура освітнього компонента
Денна форма навчання**

Назва змістових модулів і тем		Разом	Лекції	Сем-ри	Сам-на роб.	Кон-ції	Форма контр./ бали
Тема 1	Що таке сучасне мистецтво і як його розуміти?	16	2	2	11	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 2	Художні стилі і напрямки мистецтва ХХ – ХХІ століття	14	-	2	11	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 3	«У пошуках нових форм (кінець ХІХ – 10-ті роки ХХ століття)»: витоки сучасного мистецтва	16	2	2	11	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 4	Експериментальне мистецтво першої половини ХХ століття. Еволюція модернізму	14	-	2	11	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 5	Постмодернізм у мистецтві та його завершення	16	2	2	11	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 6	Техногенність і вербальність: мистецтво початку ХХІ століття	14	-	2	11	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 7	Сучасна архітектура: США	16	2	2	11	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 8	Сучасна архітектура: Європа	14	-	2	11	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 9	Сучасна архітектура: Україна	16	2	2	11	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 10	Українські художники модерністи і постмодерністи (з колекції музею Сучасного мистецтва Корсаків)	14	-	2	11	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Разом		150	10	20	110	10	90
ІЗ							10
Разом годин / балів		150	10	20	110	10	100

Заочна форма навчання

Назва змістових модулів і тем		Разом	Лекції	Сем-ри	С-на роб.	Кон-ції	Форма контр./ бали
Тема 1	Що таке сучасне мистецтво і як його розуміти?	12	2	-	9	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 2	Художні стилі і напрямки мистецтва ХХ – ХХІ століття	12	2	-	9	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 3	«У пошуках нових форм (кінець ХІХ століття)»:	16	-	-	15	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9

	витоки сучасного мистецтва						
Тема 4	Пікассо та інші: експериментальне мистецтво першої половини ХХ століття	12	-	2	9	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 5	Постмодернізм у мистецтві та його завершення	12	-	2	9	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 6	Техногенність і вербальність: мистецтво початку ХХІ століття	12	-	2	9	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 7	Сучасна архітектура: США	16	-	-	15	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 8	Сучасна архітектура: Європа	16	-	-	15	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 9	Сучасна архітектура: Україна	16	-	-	15	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Тема 10	Українські художники модерністи і постмодерністи (з колекції музею Сучасного мистецтва Корсаків)	16	-	-	15	1	ПО,ДС,ЕО,Р / 9
Разом		150	4	6	120	10	90
ІЗ							10
Разом годин / балів		150	4	6	120	10	100

* Методи навчання і форми контролю: ПО – поточне опитування; ДС – дискусія, ЕО – експрес-опитування, Р – реферат.

7. Самостійна робота

Самостійна робота здобувача освіти – це вид засвоєння навчального матеріалу, який практично реалізується у вільний від аудиторних занять час для засвоєння тем лекційних занять, підготовку до виступів і повідомлень на семінарських заняттях (у тім – опрацювання історичних джерел і рекомендованої літератури), виконання індивідуального завдання тощо. Для самостійної роботи здобувачеві освіти рекомендована відповідна фахова література. Самостійна робота над засвоєнням навчального матеріалу пріоритетно повинна виконуватися в бібліотеці, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах тощо. Час самостійної роботи здобувача для освітнього компонента становить 110/120 годин на семестр. Питання, які виникають під час самостійної роботи, здобувачі з'ясовують на консультаціях із викладачем.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти

Проведення освітнього процесу викладач здійснює відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» (<https://ed.vnu.edu.ua/71-2/>).

Викладач і здобувач освіти під час провадження освітньої, наукової, інноваційної діяльності дотримуються принципів академічної свободи та академічної доброчесності.

Викладач підтримує індивідуальну траєкторію здобуття освіти: персональний шлях реалізації особистісного потенціалу, академічну мобільність, визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти. Викладач сприяє формуванню індивідуальної траєкторії освіти, зважаючи на здібності, інтереси, потреби, мотивації, можливості й досвіду здобувача освіти. Викладач гарантує здобувачеві освіти набуття необхідних компетентностей: здатності успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей тощо.

Здобувач освіти зобов'язаний старанно, систематично, оригінально виконувати програмовий матеріал. В аудиторії здобувач освіти і викладач зберігають взаємоввічливу, інтелектуальну, творчу, відкриту до співпраці й конструктивної критики атмосферу.).

Правила поточного оцінювання

Поточний контроль це – перевірка і оцінювання знань здобувача освіти, що здійснюється продовж семестру. Об'єктом оцінювання знань є програмовий матеріал освітнього компонента, який засвоюється на лекційних, семінарських заняттях, консультаціях з викладачем та при виконанні індивідуального завдання.

Відвідування лекцій є обов'язковим для отримання поточного і підсумкового балу.

Максимальний бал поточного контролю становить 100, мінімальний – 60 балів.

Оцінювання знань здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» від 26.06.2025 року (<https://hell1.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/inline-files/2025-pro-potochne-i-pidsumk.otsinyuvannya.pdf>)

Отримані результати поточного контролю фіксуються в ПС-Журналі успішності (<https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/kaf.cgi?n=2&sesID=DD6AAE52-4D57-4A8E-BA46-B11A06836020>) та паперовому журналі.

Поточний контроль реалізується у формі усного чи письмового опитування, дискусії, експрес-опитуванні, виголошенні рефератів на семінарському занятті. Під час виступу оцінюються такі компоненти:

- виступ без читання конспекту чи презентація (графічний матеріал до виступу);
- повнота і лаконічність розкриття теми;
- використання і демонстрація історичного джерела;
- самостійність і оригінальність;
- дотримання часового критерію доповіді (виступу);
- уміння робити висновки й відповідати на питання.

Відповідь триває до 5 хвилин.

Категорично забороняється читання доповіді з інтернет-роздруківки. Допускається (заохочується) використання ксерокопій текстів джерел, репродукцій зображувальних джерел, відео-, аудіо-записів, муляжів речових пам'яток тощо.

Здобувачі освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт тощо й досягли суттєвих результатів отримують додаткові бонусні бали, які зараховуються як результати поточного контролю, але не більше 10 балів. Усі завдання, передбачені програмою, виконуються у встановлений термін.

Оцінювання індивідуального завдання (ІЗ)

ІЗ – 10 балів. Здобувач освіти повинен дати письмову відповідь на завдання, визначене викладачем. Оцінювання завдання передбачає: ґрунтовність, концептуальність, грамотність викладу матеріалу.

Правила щодо зарахування пропущених занять

Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати усі види занять, передбачених освітнім компонентом – лекції, семінари, консультації з викладачем, індивідуальні заняття.

Завдання, передбачені програмовим матеріалом освітнього компонента, повинні бути виконані в повному обсязі. У разі вимушеної відсутності, підтвердженої документами, лікарняним листом та ін., здобувач освіти зобов'язаний самостійно опрацювати теми пропущених лекційних і семінарських занять, надати викладачеві конспект. Викладач оцінює рівень засвоєння самостійно опрацьованого матеріалу на індивідуальному занятті. Отриманий бал фіксується в ПС-Журналі успішності та паперовому журналі.

Політика щодо дотримання академічної доброчесності

Викладач і здобувач освіти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності, яка передбачає з боку викладача: посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання; з боку здобувача освіти: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації тощо. У разі порушення правил академічної доброчесності будуть задіяні санкції відповідно до «Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету»

(https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/).

Політика щодо визнання результатів навчання в неформальній та/або інформальній освіті. Починаючи з другого семестру, визнаються результати навчання, отримані в неформальній та/або інформальній освіті (професійні курси, тренінги, онлайн-освіта), які за тематикою відповідають освітньому компоненту. Загальний обсяг освітньої програми, що зараховуються здобувачам освіти, за підсумками визнання результатів неформального та/або інформального навчання, не перевищує 25 % відповідної освітньої програми. Інформація щодо процедури зарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти див. у «Положенні про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» (2024) (<https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/2024>).

V. Підсумковий контроль

Порядок організації поточного та підсумкового контролю знань здобувачів освіти регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<http://surl.li/ukitbu>).

Семестровий залік здобувач освіти отримує за результатами виконання усіх видів поточної навчальної роботи, передбачені силабусом. Максимальний бал – 100, мінімальний – 60.

«У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти отримав за семестр. У день складання заліку заборонено проводити додаткові опитування, а також здобувач освіти не має права доздавати будь-який вид робіт, передбачений силабусом освітнього компонента».

Якщо здобувач освіти набрав менше 60-ти балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості, при цьому, набрані під час поточного оцінювання бали, анулюються. Для зарахування підсумкового результату здобувач освіти має отримати не менше 60 балів ((<https://hell.your-objectstorage.com/vnustorage/s3fs-public/inline-files/2025-pro-potochne-i-pidsumk.otsinyuvannya.pdf>)).

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком освітнього процесу

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано

Критерії оцінювання результатів навчання. 60-100 балів (зараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбачені силабусом, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; при виконанні завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати. 1-59 балів (незараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених силабусом завдань не виконано або містять грубі помилки.

VII. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Що таке сучасне мистецтво?
2. Ідеологія та етика сучасного мистецтва
3. Сучасні мистецькі рухи: неоімпресіонізм, символізм, «де стиль», фовізм, кубізм, футуризм, експресіонізм, супрематизм, метафізичний живопис, дадаїзм, сюрреалізм, соціальний реалізм, експресіонізм, поп-арт, оп-арт, мінімалізм та неоекспресіонізм.
4. Тенденції та рухи сучасної архітектури: Чиказька школа, функціоналізм, ар-деко, модерн, «де стиль», Баухаус, міжнародний стиль, новий бруталізм, постмодернізм.
5. У пошуках початку модернізму: Сезанн, Ван Гог, Гоген.
6. Перманентна мистецька революція XIX ст.: Енгр, Делакруа, Коро, Мілле,, Курбе, Россеті, Мане, Моне, Фріт, Ренуар, Піссаро, Хokusай, Утаморо, Дега, Роден, Вістлер.
7. Модернізм, постмодернізм і пост-модернізм як поняття.
8. Пост-модернізм у поняттях: імерсіонізм, ультрамодерн (Крокер, Кук), супермодернізм (Оже), авант-поп (Маккаффері), альмодерн, постпостмодернізм (Тернер), транспостмодернізм (Епштейн), ремодернізм (Томсон, Чайлдіш), постміленіалізм (Ганс), трансмодернізм (Дюссель), гіпермодернізм (Ліповецький), автомодернізм (Самуелс), реньюалізм (Самуелс), перформатизм (Ешелман), альтермодернізм (Бурріо), псевдомодернізм чи діджимодернізм (Кірбі), метамодернізм (Вермюлен, ден Аккер).
9. Триумф модернізму: Швіттерс, Баллок, Клайн, Сулаж, Кемені, де Сталь, Мартіні, Моранді, Хант, Фрейд, Картьє-Брессон, Хокні.
10. Українські художники постмодерністи: Ніна Денисова, Володимир Лобода, Людмила Лобода, Олександр Ройтбурд, Віктор Мельничук, Ангеліна Гафинець, Григорій Чорнокнижний (1915 – 1992), Віктор Гонтаров (1943 – 2009), Марія Марула, Костянтин Зоркін та ін.

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна / підручники, словники

1. Горбачов Д. Стилі українського мистецтва ХХ століття: ар нуво, ар деко, авангард / І. Магдиш, А. Тараненко. Київ: Портал, 2019. 270 с.
2. Гомбріх Е. Оповідь про мистецтво / пер. з англ. А. Накорчевський. Київ: ArtHuss, 2024. 664 с.
3. Історія світової культури: навч. посібн. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Havriushenko_Oleksandr/Istoriia_svitovoi_kultury.pdf?
4. Історія світової культури: навч. посібн. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Levchuk_Larysa/Istoria_svitovoi_kultury.pdf
5. Сучасна архітектура: навч. посібн. / Р. Франків. Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2024. 296 с.

Додаткова

1. Демпсі А. Сучасне мистецтво / пер. з англ. А. Вестель. Київ Book Chef, 2021. 176 с.
2. Гомперц В. Що це взагалі таке? 150 років сучасного мистецтва в одній пілюлі / пер. з англ. Белей Л., І. Зайцева, А. Корягіна. Київ: ArtHuss, 2017. 528 с.
3. Володимирська Г. Мистецтво розуміти мистецтво. Київ: Портал, 2023. 176 с.
4. Липа К. Історія архітектурних стилів, великих і не дуже. Київ. 272 с.
5. Storey J. Cultural the Ory and popular Culture. URL : https://www.academia.edu/30246506/Cultural_Theory_and_Popular_Culture_A_Reader

Інтернет-ресурси

1. 1900 – 2022: історія українського мистецтва. 1 серія (1900 – 1909). URL: https://www.youtube.com/watch?v=aljqsCqsn1o&ab_channel=Horse%26Penguin
2. 1900 – 2022: історія українського мистецтва. 2 серія (1910 – 1919). URL: https://www.youtube.com/watch?v=6ууVBLX5a9o&ab_channel=Horse%26Penguin
3. 1900 – 2022: історія українського сучасного мистецтва . 3 серія (1920 – 1929). URL: https://www.youtube.com/watch?v=UWN3--C7QSQ&ab_channel=Horse%26Penguin
4. 1900 – 2022: історія українського мистецтва . 4 серія (1930 – 1939). URL: https://www.youtube.com/watch?v=5Pwq8Q8jzXo&ab_channel=Horse%26Penguin